

Overweging op Lucas 16: 19-31 Parochiedag 25 september 2022 Locatie MVR door Marianne Thie.

In het verhaal van vandaag staan arm en rijk in spiegelbeeld. Twee extremen tegenover elkaar.

Het begin van de gelijkenis klinkt nog sprookjesachtig, maar onmiddellijk is er dan een schrille wanklank, een scherp contrast.

Wat heeft het evangelieverhaal en de verbeelding intussen met ons hier inwendig gedaan, wat ging er door uw hoofd? Wat wil deze gelijkenis ons duidelijk maken?

Als je een bedelaar ziet – en dat hebben we vast allemaal wel eens meegemaakt - krijg je toch vaak een ongemakkelijk gevoel, sta je voor een dilemma. Geef ik wel wat of niet? Er zijn veel redenen te bedenken om niets te geven. 'Heb geen kleingeld op zak, alleen maar een pasje of telefoon bij me. Er zijn zo veel voorzieningen.... Je weet niet waar je geld terecht komt.... '

Zo kun je het niet geven rechtvaardigen, want je weet niets van die bedelaar en er naar vragen wordt in de meeste gevallen ook niet gedaan.

Dit dilemma wordt in het evangelie ook aan de orde gesteld. De één waanzinnig rijk, de ander straatarm. Wie is die rijke, dit rupsje nooit genoeg, die geen naam heeft in dit verhaal? Hij leeft in weelde en geeft het ene feest na het andere. Niets wijst erop dat hij de arme aan zijn poort zelfs maar opmerkt. De arme bedelaar Lazarus daarentegen heeft alle waardigheid in het leven verloren: ziek, arm, alleen én afhankelijk van ontferming en barmhartigheid van de rijke. Hij houdt hoop op de kruimels van de feesttafel, want uitgenodigd worden aan tafel dat zit er zeker niet in.

Maar de deur van de rijke bleef voor Lazarus op slot. En van zijn tafel bleven geen restjes over. Zelfs niet voor een hond. Er viel gewoon niets van zijn tafel. Er werd niets gemorst. Hij had kennelijk de porties goed afgepasst.

Wat zou er in die rijke zijn omgegaan? Want hij wist wel degelijk dat die bedelaar daar was. Later in het verhaal blijkt hij zelfs zijn naam te kennen. Wat zou hij gedacht hebben? Wie niet werkt zal ook niet eten? Als ik hem eten geef dan komen ze straks allemaal? Als ik hem eten geef lost dat het probleem van de armoede toch niet op? Wat zullen mijn vrienden wel niet denken? Ik houd geen vriend meer over als ik dat toelaat

En daarom houdt die rijke zijn situatie overzichtelijk. Beperkt die tot zijn eigen huis, tot zijn eigen kring, tot zijn soort mensen.

De wereld daaromheen sluit hij buiten. Dat kan natuurlijk. Er is niemand die hem dat verbiedt.

Maar in ons verhaal van vanmorgen wordt alles anders als eerst Lazarus sterft en daarna de rijke. Voor beiden is de situatie drastisch en onomkeerbaar veranderd en er blijken geen herkansingen in te zitten. De rijke die zo hoog was in de aardse samenleving zit nu laag, in het dodenrijk, terwijl Lazarus in de hemel is. Voor de rijke is wel zijn situatie veranderd, maar niet wie hij is. Iemand die zich alleen bezig houdt met zijn eigen geluk. Hij vraagt hulp en noemt Lazarus zelfs bij naam, terwijl hij tijdens zijn leven deed alsof hij hem niet zag. Eerst weigerde hij hem de resten van zijn tafel, en nu zou hij willen dat hij hem te drinken gaf en zijn broers gaat waarschuwen. Hij denkt nog steeds rechten te mogen claimen wegens zijn voormalige sociale status.

Het zou te gemakkelijk zijn om hieruit te concluderen, dat als je het op aarde fijn hebt gehad dat je dan op een minder fijne plek terecht komt in het hiernamaals en als je het op aarde moeilijk hebt gehad dat je dan in de hemel komt. Daar lijkt het wel op, want als de rijke naar vader Abraham roept, antwoordt die, 'Kind bedenk wel dat jij je deel van het goede al tijdens je leven hebt ontvangen, terwijl Lazarus niets dan ongeluk heeft gekend.

Dit suggereert, dat er een groot pakket 'goed' bestaat, waarvan iedereen hoe dan ook een deel krijgt, de een voor en de ander na zijn dood. Maar we worden op het verkeerde been gezet door hoe het vertaald is. Lucas vertelt namelijk in het Grieks: Jij hebt jouw goede dingen al tijdens je leven gehad. Wat jij goede dingen noemt, namelijk geld hebben, feesten geven, lekker eten en drinken en mooie kleren, dat heb je al gehad. De rijke heeft dus een beperkte opvatting over wat goede dingen zijn. Iemand helpen hoort daar niet bij.

Nu lijkt het, alsof Jezus wil duidelijk maken, dat als je iemand helpt je in de hemel komt en doe je dat niet dat je op een plek terecht komt die minder aangenaam zal zijn. Maar het gaat om nog iets anders. Aan het begin zagen we, dat het verhaal ging over een rijke en een arme. Wat nog niet aangestipt is, dat ze beiden een kind van Abraham zijn. Lazarus weet als kind van Abraham dat de rijke hem moet helpen. En de rijke man weet dat als kind van Abraham ook. Dat is voor hem alleen nooit belangrijk genoeg geweest om in zijn leefwijze iets te veranderen. Oog te hebben voor de arme aan zijn poort. Barmhartig te zijn.

Gaat het dan om een verplichting? Als je kind van Abraham bent moet je de arme helpen? Het gaat hier om een vrije keuze over hoe de rijke zijn 'kind van Abraham zijn' gestalte geeft. Abraham noemt hem immers, als hij in het dodenrijk is, kind.

Zijn kind van Abraham zijn wordt hem niet ontnomen. Maar als het geen verplichting is of iets wat je behoort te doen als kind van Abraham, wat is het dan wel?

En nu komen we bij de clou van het verhaal. Want de naam 'Lazarus' betekent 'God helpt'. De rijke maakt de naam van de arme, van Lazarus, 'God helpt' tot een aanfluiting. Want God helpt helemaal niet. Dat horen wij ook vaak. Als God bestond dan deed hij er wat aan, aan al die armoede en ellende. Maar hij kan geen brood uit de hemel naar de aarde sturen. Dat heeft hij wel eens gedaan, toen zijn volk in de woestijn, onderweg naar het beloofde land, geen andere helper had dan hem. Maar dat is nu anders. Die helpers zijn er nu wel.

Kind van Abraham zijn, dat is natuurlijk prachtig, maar het houdt ook in dat je de helper bent in Gods naam, de handen bent van God. Dat hoort bij het pakket. Ook voor de rijke, maar hij weigert daaraan te beantwoorden.

Ik - en waarschijnlijk u ook niet - heb geen bedelaar in mijn kennissenkring.

Jezus had hen wel in zijn kennissenkring. En zieken en melaatsen en blinden. Ze maakten vanzelfsprekend deel uit van zijn leven. Want in zijn samenleving, in zijn koninkrijk op aarde zijn er geen grenzen. Is er geen onderscheid tussen klasse of stand, rijk of arm, ziek of gezond, geleerd of ongeschoold. En Hij werd niet moe om de rijken van zijn tijd aan hun roeping als kind van Abraham te herinneren. En wij, leerlingen, volgelingen van Jezus, hebben diezelfde roeping. Met dit verschil dat wij in Jezus' naam niet kinderen van Abraham zijn, maar kinderen van God. Daarom komt de keus die we maken er nog meer op aan.

De keus om aan die roeping te beantwoorden. De roeping om de naam van God als een goede God die helpt, die redt, niet tot een aanfluiting te maken, maar de naaste te zien door zijn ogen met liefde en bewogenheid. De roeping om grenzen over te steken, kloven te overbruggen naar de arme, de behoeftige, de verwarde, veraf, maar ook naar die ene mens die vandaag of morgen - in het hier en nu - op ons pad komt en op onze barmhartigheid en ontferming hoopt.

Eindig ik met - hoe kan het ook anders met dit thema - nog een spiegelverhaal.

Op een dag kwam een man bij rabbi Baruch.
De man was steenrijk

en zat vrekking op zijn bezit.
De rabbi nam hem bij de hand
en leidde hem naar het raam.
'Kijk naar buiten', zei hij.
De rijke keek naar buiten.
'Wat zie je?' vroeg de rabbi.
'Mensen', antwoordde de rijke man.
Weer nam de rabbi hem bij de hand
en leidde hem naar de spiegel.
'Wat zie je nu?', vroeg hij.
'Nu zie ik mezelf', antwoordde de rijke man.
Toen zei de rabbi: 'Onthoud het goed:
in het raam zit glas en in de spiegel zit glas,
maar het glas in de spiegel is bedekt met een laagje zilver.
Daarom ziet men als men in de spiegel kijkt
de andere mensen niet, maar alleen zichzelf.'

Amen
